

DZIECKO W ŚWIECIE TV. MOST CZY PRZEPAŚĆ MIĘDZY POKOLENIAMI?

MAREK HALLADA – DOROTA JANKOWSKA

Abstrakt: *telewizja w życiu dziecka i jego rodziny traci na znaczeniu na rzecz Internetu. Jednak w wielu rodzinach TV pozostaje nadal wiodącym medium informacyjnym i rozrywkowym. Jak w związku z tym pomóc dzieciom w rozumieniu przekazu telewizyjnego z punktu widzenia jego wychowania, postaw rodzinnych i społecznych? Czy starsze pokolenie, rodzice i dziadkowie, mogą stanowić dla dziecka pomost w rozumieniu rzeczywistości przekazywanej przez programy TV?*

Słowa kluczowe: *Telewizja. Dziecko. Rodzina. Rozumienie przekazu. Wychowanie.*

Abstract: *TV in child's life and his family lost its importance to the Internet. However, in many families, TV is still the leading medium for information and entertainment. How, therefore, help children within the meaning of broadcast television from the standpoint of his upbringing, family and social attitudes? Does the older generation, parents and grandparents can be a bridge for the child within the meaning of reality TV programs transmitted by?*

Keywords: *Television. The child. Family. Understanding communication. Education.*

Kierunki zmian w mediach

Zmiana znaczenia mediów w życiu człowieka podlega cały czas zmianie. Pojawianie się nowych sposobów przekazu informacji powoduje odchodzenie lub osłabienie roli mediów dotychczasowych. Taka sytuacja miała miejsce, kiedy pojawiło się radio i stało się konkurencyjną formą przekazu informacji w stosunku do prasy, tak się stało, kiedy obok radia pojawiła się telewizja i oprócz szybkości przekazu informacji dołożyła obraz. W latach 80-tych XX wieku do dotychczasowych mediów dołączył Internet, który bardzo szybko stał się dominującym medium przekazu informacji oraz pełni dominującą rolę rozrywkową ze wszystkimi zaletami i wadami takiej sytuacji.

Telewizja przegrywa zdecydowanie z Internetem tam gdzie jest on dostępny. Za sukces filmu, serialu czy programu informacyjnego uważa się fakt oglądania go przez ok. 2mln widzów [Zwiefka-Chwałek A.,

2010, s. 144]. Jeżeli ten kierunek się utrzyma to wraz z dostępnością Internetu wygra on walkę nie tylko z prasą, lecz także z telewizją. Ten fakt spowoduje zmianę samej telewizji jako medium, które będzie chciało wpływać na współczesnego człowieka. Telewizja będzie musiała się zmienić nie tylko pod względem technicznym, ale głównie pod kątem form przekazu. Można przewidywać, że nastąpi:

- a) oderwanie programu od tzw. ramówki czyli „program na życzenie” wybierany z bazy danych lub nagrywany i odtwarzany w dogodnym czasie,
- b) otwarcie przekazu czyli współtworzenie treści,
- c) telewizja dostępna wszędzie i o każdej porze – Internet, sieci kablowe, telefony komórkowe,
- d) globalizacja treści i połączenie ich z informacjami lokalnymi,
- e) lapidaryzacja i personalizacja [Zwiefka-Chwałek A., 2010, s. 145].

Jedynym ratunkiem dla telewizji w obecnej formie są zmiany, które muszą zaistnieć po to, by to medium mogło dalej funkcjonować w społeczeństwach.

Oddziaływanie telewizji na odbiorcę

Oddziaływanie każdego medium na odbiorcę zależy od określonych czynników i niesie określone konsekwencje swojego wpływu. Rola mediów z punktu widzenia ich oddziaływania nie polega tylko na wpływie bezpośrednim, lecz także na wzmacnianiu postaw i opinii już istniejących u jednostki. Proces ten zależy od takich czynników jak:

1. predyspozycji psychicznych,
2. oddziaływania grup odniesienia,
3. codziennych interakcji w innymi ludźmi,
4. wpływu przywódców,
5. selektywności przekazywanych treści [Adamski F., 2010, s. 73].

Do powyższych czynników nazywanych warunkami pośredniczącymi należy przypisać jeszcze sytuację osobistą odbiorców i sytuację komunikowania, które mogą łącznie decydować o działaniu mediów na jednostkę.

Biorąc pod uwagę sytuację osobistą jednostki należy zauważyć, że media będą mieć większe pole oddziaływania jeżeli: jednostka będzie w strefie działania przeciwstawnych treści czy opinii, będzie mieć luźne związki z otoczeniem, będzie wchodzić w nowe środowisko, a więc będzie w sytuacjach dla siebie trudnych, nie zawsze przez nią rozpoznawalnych.

Sytuacja komunikowania to jeszcze jedna z płaszczyzn, od których może zależeć oddziaływanie mediów na ludzi. W tym przypadku trzeba wziąć pod uwagę takie elementy jak: charakter źródła i środka przekazu, formę przekazu, siłę ekspresji, atrakcyjność treści dla jednostki czy grupy, przychylny lub nie klimat dla przekazywanych treści, wiarygodność nadawcy [Adamski F., 2010, s. 76].

Telewizja jest medium, które stara się bardzo szybko, bardzo często „na żywo”, przekazywać informacje. Może to w określony sposób oddziaływać na odbiorcę. W tak prowadzonym przekazie można zauważyć pewne tendencje. Do nich zaliczymy:

- przewagę obrazu nad słowem,
- prowadzenie do ujednolicenia myślenia odbiorców,
- świadome pomijanie określonych informacji,
- podawanie informacji bez ich hierarchizacji,
- dosadność w przekazywaniu treści,
- sterowanie upodobaniami odbiorców,
- wprowadzanie do naśladownictwa,
- utożsamianie świata wirtualnego z rzeczywistym [Rusiecki M., 2010, s. 111-114],
- przekłamane prezentowanie rzeczywistości,
- upowszechnianie konsumpcyjnego stylu życia,
- niska wartość artystyczna programów [Gajda J., 2006, s. 165].

Oprócz cech negatywnych współczesne media są także nośnikiem cech pozytywnych, pomagających człowiekowi, zwłaszcza młodemu, poznawać rzeczywistość. Do cech pozytywnych, wartych podkreślenia, zaliczymy:

- przekazywanie różnorodnych treści,
- wprowadzenie w przekazie form zabawowych,
- pobudzanie odbiorców do aktywnego odbioru treści,
- propagowanie pozytywnych wartości [Szewczak I., 2010, s. 580-582].

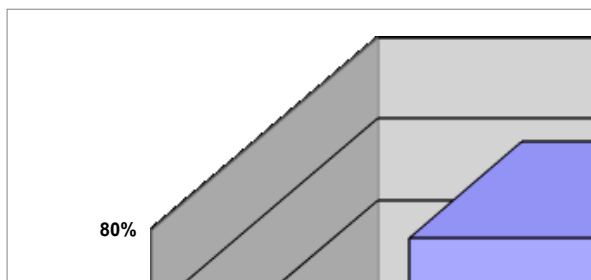
Dziecko w świecie telewizji

Oglądanie telewizji jest jednym z najczęstszych sposobów spędzania czasu przez wielu ludzi, zwłaszcza przez dzieci. Oglądają one programy codziennie, poświęcając na tą czynność wiele czasu. Telewizja stwarza nie tylko możliwości pozytywnego oddziaływania na małych odbiorców, ale także może utrudniać i zaburzać prawidłowy, harmonijny rozwój. Zakres oddziaływania na dzieci prezentowanych w tele-

wizji wzorców zachowania zależy nie tylko od tego, jakich wzorców dostarcza, ale także od wielu czynników indywidualnych i społecznych, które modyfikują zakres obserwacyjnego uczenia się tych wzorców przez dzieci. To ujemne oddziaływanie może przejawiać się w zakłóceniu organizacji dnia, niewłaściwym wykorzystaniu informacji telewizyjnych, a także w uczeniu się aspołecznych form zachowania.

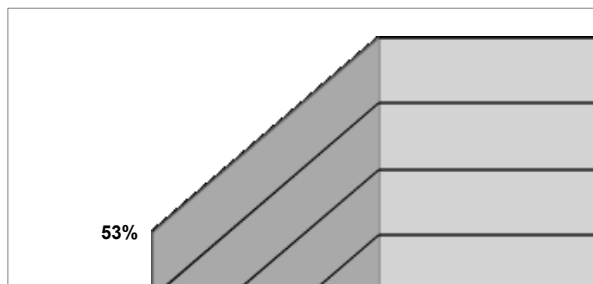
Poniżej przedstawione zostaną częściowe wyniki szerszych badań, które przeprowadzono na grupie 300 osób, dzieci z klas III szkół podstawowych na Podkarpaciu w Polsce. W badanej grupie było 159 dziewcząt (53 %) i 141 chłopców (47 %). Większość badanej grupy mieszkała w mieście (180 osób, 60 %) a pozostali (120 osób, 40 %) na wsi. W badaniach posłużono się ankietą. Odpowiedzi na wybrane z ankiety pytania wraz z wykresami prezentującymi wyniki przedstawione są poniżej.

Wykres 1: Czy masz dostęp do telewizji satelitarnej?

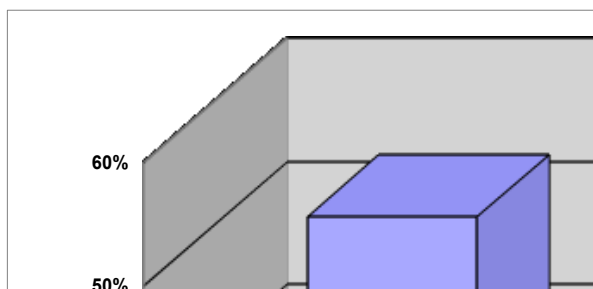
Źródło: opracowanie własne

Wykres 2: Czy posiadasz w pokoju odbiornik telewizyjny?

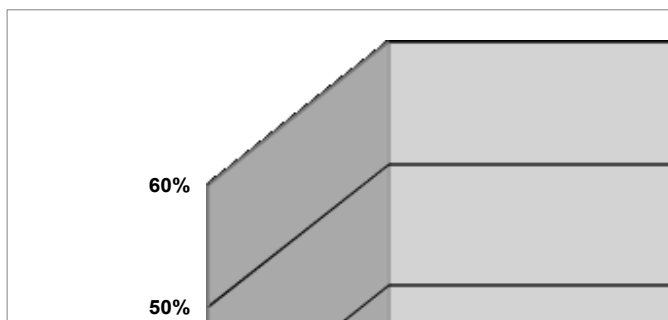
Źródło: opracowanie własne

Wykres 3: Z kim najczęściej oglądasz telewizję?

Źródło: opracowanie własne

Wykres 4: Czy rozmawiasz z rodzicami o treści programu telewizyjnego, filmu?

Źródło: opracowanie własne

Z powyższych danych wynika, że 73 % badanych ma dostęp do telewizji satelitarnej a prawie połowa, czyli 47 % ma odbiornik telewizyjny w swoim pokoju. Te fakty mogą sprzyjać oglądaniu programów telewizyjnych bez kontroli osób dorosłych, w dowolnie wybranym przez dziecko czasie, także w tym, który powinien być przeznaczony na naukę czy sen. Takie postępowanie może odbijać się na postępach w nauce, jej systematyczności oraz sprzyja oglądaniu programów, które nie są przeznaczone dla młodego widza.

Kolejne dane, które zostały przedstawione, dotyczą oglądania programów telewizyjnych. Przeważająca część dzieci (53 %) ogląda programy telewizyjne samodzielnie, a tylko 37 % w towarzystwie osób

dorosłych. Widoczny jest brak dyskusji starszego pokolenia z dziećmi po obejrzeniu programu. Tylko 19 % osób dorosłych rozmawia z dziećmi na temat programu, który obejrżeli.

Przedstawione dane mogą niepokoić. Takie podejście do telewizji w życiu dziecka na pewno nie sprzyja prawidłowemu i możliwie świadomemu odbiorowi oraz rozumieniu programów telewizyjnych przez dzieci. Sytuacja taka sprzyja negatywnym oddziaływaniom na dziecko, co oczywiście nie oznacza, że telewizja ma tylko taki wpływ na odbiorców. Istnieje cały szereg zalet wynikających z oglądania programów telewizyjnych. Zostało to podkreślone we wcześniejszej części tekstu.

Podsumowanie

Przedstawiony obraz obecności telewizji w życiu dziecka skłania do refleksji. Jest oczywiste, że programy telewizyjne niosą ze sobą cenne walory poznawcze, intelektualne i rozrywkowe, ale niosą także zagrożenia dla młodego człowieka, który nie umie jeszcze ocenić prawidłowo przedstawianych treści. Ten fakt czyni koniecznym takie przygotowanie młodzieży do odbioru treści z programów telewizyjnych by samodzielnie zastanawiały się nad tym co obejrzały. Nie tylko dzieci powinny być edukowane w tym zakresie, dotyczy to także ich rodziców, nauczycieli czy opiekunów. Tak dzieci jak i osoby dorosłe powinny kształtować w sobie krytyczną ocenę przekazywanych przez media, nie tylko telewizję, treści.

Istotną rolę na płaszczyźnie kształtowania odbioru treści medialnych mogą stanowić dla dziecka rodzice czy nauczyciele. Rodzina i szkoła powinna stwarzać warunki do kształtowania krytycznych postaw przy odbiorze treści medialnych. Może to przejawiać się we wspólnym oglądaniu programów telewizyjnych, czuwaniu nad korzystaniem przez dziecko z mediów (czas, tematyka programów, częstotliwość korzystania z mediów itp.) rozmowach o programach, które dziecko obejrzało.

Pozostaje tylko odpowiedzieć na pytanie: kto przygotowuje rodziców i nauczycieli do takiego zadania? Komu będzie zależeć na przygotowaniu młodego pokolenia do krytycznego odbioru treści medialnych?

Zoznam bibliografických odkazov

ADAMSKI Franciszek. 2010. *Czy – i jak media oddziałują?* [w:] Bis D., Rynio A. (red.) *Media w wychowaniu chrześcijańskim*. Wydawnictwo KUL, Lublin.

- BRZEZIŃSKI Jerzy. 1980. *Elementy metodologii badań pedagogicznych*, Wyd. PWN, Warszawa.
- GAJDA Janusz. 2006. *Pedagogika kultury w zarysie*. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.
- ŁOBOCKI Mieczysław. 1984. *Metody badań pedagogicznych*, Wyd. PWN, Warszawa.
- PILCH Tadeusz. 1995. *Zasady badań pedagogicznych*, Wyd. Żak, Warszawa.
- RUSIECKI Marian. 2010. *Czy – i jak media oddziałują?* [w:] Bis D., Rynio A. (red.) *Media w wychowaniu chrześcijańskim*. Wydawnictwo KUL, Lublin.
- SZEWCZAK Iwona. 2010. *Rola środowisk wychowawczych w edukacji medialnej*. [w:] Bis D., Rynio A. (red.) *Media w wychowaniu chrześcijańskim*. Wydawnictwo KUL, Lublin.
- ZWIEFKA-CHWAŁEK Agnieszka. 2010. *Telewizja-reaktywacja. Jak ożywić dinozaura, czyli o strategiach przekazów telewizyjnych w dobie nowych mediów* [w:] Francuz P., Jędrzejewski S., (red.) 2010. *Nowe media i komunikowanie wizualne*. Wydawnictwo KUL, Lublin.

✉ **Dr Marek Hallada**
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Pedagogiczno-Artystyczny
Katedra Pedagogiki Medialnej i Komunikacji Społecznej
E-mail: marekhallada@wp.pl

✉ **Dr inż. Dorota Jankowska**
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Ekonomii
Zakład Statystyki i Ekonometrii
E-mail: dor.jan@poczta.onet.pl